

KOMPLEKSNA ANALIZA

Zadaci za vježbu br. 4

2020./2021.

1. Izračunajte:

- (a) $i^{\sin i}$
- (b) $(4 - 3i)^{1+i}$
- (c) $\text{Ln}(3 - 2i)$
- (d) $\cos(2 + i)$.

Rješenje. (a) Po definiciji je

$$i^{\sin i} = e^{\sin i \cdot \text{Ln } i} = e^{i \text{sh } 1 \cdot (\frac{\pi}{2} + 2k\pi)i} = e^{-\text{sh } 1 \cdot (\frac{\pi}{2} + 2k\pi)}, \quad k \in \mathbb{Z},$$

pri čemu smo u drugoj jednakosti iskoristili sljedeće:

- $\sin i = \sin(i \cdot 1) = i \text{sh } 1$, s obzirom da je

$$\sin(iz) = i \text{sh } z, \quad z \in \mathbb{C}$$

(alternativno, $\sin i$ se može izračunati direktno po definiciji funkcije $\sin$).

- $\text{Ln } i = \ln |i| + i(\arg i + 2k\pi) = \ln 1 + i(\frac{\pi}{2} + 2k\pi) = (\frac{\pi}{2} + 2k\pi)i, \quad k \in \mathbb{Z}.$

(Posebno, glavna vrijednost od $i^{\sin i}$ je $e^{-\frac{\pi}{2} \text{sh } 1}$.)

(b) Imamo

$$(4 - 3i)^{1+i} = e^{(1+i) \text{Ln}(4-3i)}. \quad (1)$$

Kako je

$$\text{Ln}(4-3i) = \ln |4-3i| + i(\arg(4-3i) + 2k\pi) = \ln 5 + i \left(\arctg \left(-\frac{3}{4} \right) + 2k\pi \right), \quad k \in \mathbb{Z},$$

imamo

$$\begin{aligned} (1+i) \text{Ln}(4-3i) &= (1+i) \left(\ln 5 + i \left(\arctg \left(-\frac{3}{4} \right) + 2k\pi \right) \right) \\ &= \ln 5 - \arctg \left(-\frac{3}{4} \right) - 2k\pi + i \left(\ln 5 + \arctg \left(-\frac{3}{4} \right) + 2k\pi \right), \quad k \in \mathbb{Z}, \end{aligned}$$

dakle

$$\begin{aligned} (4-3i)^{1+i} &\stackrel{(1)}{=} e^{\ln 5 - \arctg(-\frac{3}{4}) - 2k\pi + i(\ln 5 + \arctg(-\frac{3}{4}) + 2k\pi)} \\ &= e^{\ln 5 - \arctg(-\frac{3}{4}) - 2k\pi} \left(\cos(\ln 5 + \arctg(-\frac{3}{4}) + 2k\pi) + i \sin(\ln 5 + \arctg(-\frac{3}{4}) + 2k\pi) \right) \\ &= 5e^{-\arctg(-\frac{3}{4}) - 2k\pi} \left(\cos(\ln 5 + \arctg(-\frac{3}{4})) + i \sin(\ln 5 + \arctg(-\frac{3}{4})) \right), \quad k \in \mathbb{Z}. \end{aligned}$$

Posebno, glavna vrijednost od $(4 - 3i)^{1+i}$ je

$$5e^{-\operatorname{arctg}\left(-\frac{3}{4}\right)} \left(\cos \left(\ln 5 + \operatorname{arctg} \left(-\frac{3}{4} \right) \right) + i \sin \left(\ln 5 + \operatorname{arctg} \left(-\frac{3}{4} \right) \right) \right).$$

(c) Imamo

$$\begin{aligned} \operatorname{Ln}(3 - 2i) &= \ln |3 - 2i| + i(\arg(3 - 2i) + 2k\pi) \\ &= \ln \sqrt{3^2 + (-2)^2} + i \left(\operatorname{arctg} \left(-\frac{2}{3} \right) + 2k\pi \right) \\ &= \frac{1}{2} \ln 13 + i \left(\operatorname{arctg} \left(-\frac{2}{3} \right) + 2k\pi \right), \quad k \in \mathbb{Z}. \end{aligned}$$

(d) Imamo

$$\begin{aligned} \cos(2 + i) &= \cos 2 \cdot \cos i - \sin 2 \cdot \sin i \\ &= \cos 2 \cdot \cos(i \cdot 1) - \sin 2 \cdot \sin(i \cdot 1) \\ &= \cos 2 \cdot \operatorname{ch} 1 - \sin 2 \cdot i \operatorname{sh} 1 \\ &= \cos 2 \cdot \operatorname{ch} 1 - i \sin 2 \cdot \operatorname{sh} 1, \end{aligned}$$

pri čemu smo u prvoj jednakosti primijenili adicijsku formulu

$$\cos(z_1 + z_2) = \cos z_1 \cdot \cos z_2 - \sin z_1 \cdot \sin z_2, \quad z_1, z_2 \in \mathbb{C},$$

a u trećoj formule

$$\cos(iz) = \operatorname{ch} z \quad \text{i} \quad \sin(iz) = i \operatorname{sh} z,$$

koje vrijede za sve $z \in \mathbb{C}$.

2. način: po definiciji funkcije $\cos$ imamo

$$\begin{aligned} \cos(2 + i) &= \frac{e^{i(2+i)} + e^{-i(2+i)}}{2} \\ &= \frac{e^{-1+2i} + e^{1-2i}}{2} \\ &= \frac{1}{2} \left(e^{-1}(\cos 2 + i \sin 2) + e(\cos(-2) + i \sin(-2)) \right) \\ &= \frac{1}{2} \left(e^{-1}(\cos 2 + i \sin 2) + e(\cos 2 - i \sin 2) \right) \\ &= \frac{e + e^{-1}}{2} \cos 2 - i \frac{e - e^{-1}}{2} \sin 2 \\ &= \operatorname{ch} 1 \cdot \cos 2 - i \operatorname{sh} 1 \cdot \sin 2. \end{aligned}$$

2. Riješite jednađbe:

(a) $\operatorname{ch} z - i = 0$

(b) $4 \cos z + 5 = 0$

(c) $\ln(z + i) = 0$

(d) $\cos z = \operatorname{ch} z$.

Rješenje. (a) Imamo

$$\begin{aligned} \operatorname{ch} z - i = 0 &\Leftrightarrow \frac{e^z + e^{-z}}{2} - i = 0 \\ &\Leftrightarrow (\text{množenjem sa } 2e^z) \Leftrightarrow (e^z)^2 - 2ie^z + 1 = 0 \\ &\Leftrightarrow e^z = \frac{2i \pm \sqrt{(-2i)^2 - 4 \cdot 1 \cdot 1}}{2 \cdot 1} = \frac{2i \pm 2\sqrt{2}i}{2} = (1 \pm \sqrt{2})i \\ &\Leftrightarrow z \in \operatorname{Ln} \left((1 \pm \sqrt{2})i \right) \\ &\Leftrightarrow z = \ln \left| (1 \pm \sqrt{2})i \right| + i \left(\arg \left((1 \pm \sqrt{2})i \right) + 2k\pi \right) \text{ za neki } k \in \mathbb{Z} \\ &\Leftrightarrow z = \ln(\sqrt{2} \pm 1) + i \left(\pm \frac{\pi}{2} + 2k\pi \right) \text{ za neki } k \in \mathbb{Z}. \end{aligned}$$

(b) Imamo

$$\begin{aligned} 4 \cos z + 5 = 0 &\Leftrightarrow 4 \cdot \frac{e^{iz} + e^{-iz}}{2} + 5 = 0 \\ &\Leftrightarrow 2e^{iz} + 2e^{-iz} + 5 = 0 \\ &\Leftrightarrow (\text{množenjem sa } e^{iz}) \Leftrightarrow 2(e^{iz})^2 + 5e^{iz} + 2 = 0 \\ &\Leftrightarrow e^{iz} = \frac{-5 \pm \sqrt{5^2 - 4 \cdot 2 \cdot 2}}{2 \cdot 2} = \frac{-5 \pm 3}{4} \\ &\Leftrightarrow e^{iz} = -2 \text{ ili } e^{iz} = -\frac{1}{2} \\ &\Leftrightarrow iz \in \operatorname{Ln}(-2) \text{ ili } iz \in \operatorname{Ln}\left(-\frac{1}{2}\right) \\ &\Leftrightarrow iz = \ln|-2| + i(\arg(-2) + 2k\pi) \text{ za neki } k \in \mathbb{Z} \\ &\quad \text{ili } iz = \ln\left|-\frac{1}{2}\right| + i\left(\arg\left(-\frac{1}{2}\right) + 2k\pi\right) \text{ za neki } k \in \mathbb{Z} \\ &\Leftrightarrow iz = \ln 2 + i(\pi + 2k\pi) \text{ za neki } k \in \mathbb{Z} \\ &\quad \text{ili } iz = -\ln 2 + i(\pi + 2k\pi) \text{ za neki } k \in \mathbb{Z} \\ &\Leftrightarrow iz = \pm \ln 2 + i(2k + 1)\pi \text{ za neki } k \in \mathbb{Z} \\ &\Leftrightarrow (\text{množenjem sa } -i) \Leftrightarrow z = (2k + 1)\pi \pm i \ln 2 \text{ za neki } k \in \mathbb{Z}. \end{aligned}$$

(c) Imamo

$$\begin{aligned}\ln(z+i) = 0 &\Leftrightarrow \ln|z+i| + i \arg(z+i) = 0 \\ &\Leftrightarrow \begin{cases} \ln|z+i| = 0 \\ \arg(z+i) = 0 \end{cases} \\ &\Leftrightarrow \begin{cases} |z+i| = 1 \\ z+i \in \mathbb{R}_{>0} \end{cases} \\ &\Leftrightarrow z+i = 1 \\ &\Leftrightarrow z = 1-i.\end{aligned}$$

(d) Kako je

$$\operatorname{ch} z = \cos(iz), \quad z \in \mathbb{C},$$

imamo

$$\begin{aligned}\cos z = \operatorname{ch} z &\Leftrightarrow \cos z = \cos(iz) \\ &\Leftrightarrow \cos z - \cos(iz) = 0 \\ &\Leftrightarrow -2 \sin \frac{z+iz}{2} \cdot \sin \frac{z-iz}{2} = 0 \\ &\Leftrightarrow \sin \left(\frac{1+i}{2} z \right) = 0 \quad \text{ili} \quad \sin \left(\frac{1-i}{2} z \right) = 0 \\ &\Leftrightarrow \frac{1+i}{2} z = k\pi \text{ za neki } k \in \mathbb{Z} \quad \text{ili} \quad \frac{1-i}{2} z = k\pi \text{ za neki } k \in \mathbb{Z} \quad (2) \\ &\Leftrightarrow z = \frac{2k\pi}{1+i} = \frac{2k\pi}{1+i} \cdot \frac{1-i}{1-i} = k\pi(1-i) \text{ za neki } k \in \mathbb{Z} \\ &\quad \text{ili} \quad z = \frac{2k\pi}{1-i} = \frac{2k\pi}{1-i} \cdot \frac{1+i}{1+i} = k\pi(1+i) \text{ za neki } k \in \mathbb{Z} \\ &\Leftrightarrow z = k\pi(1 \pm i) \text{ za neki } k \in \mathbb{Z}.\end{aligned}$$

Pritom treća ekvivalencija vrijedi jer je

$$\cos z_1 - \cos z_2 = -2 \sin \frac{z_1+z_2}{2} \cdot \sin \frac{z_1-z_2}{2}, \quad z_1, z_2 \in \mathbb{C}. \quad (3)$$

Jednakost (3) dokaže se pomoću adicijskih formula za $\cos(z_1 \pm z_2)$ točno kao u realnom slučaju: imamo

$$\begin{aligned}\cos z_1 - \cos z_2 &= \cos \left(\frac{z_1+z_2}{2} + \frac{z_1-z_2}{2} \right) - \cos \left(\frac{z_1+z_2}{2} - \frac{z_1-z_2}{2} \right) \\ &= \cos \frac{z_1+z_2}{2} \cdot \cos \frac{z_1-z_2}{2} - \sin \frac{z_1+z_2}{2} \cdot \sin \frac{z_1-z_2}{2} \\ &\quad - \left(\cos \frac{z_1+z_2}{2} \cdot \cos \frac{z_1-z_2}{2} + \sin \frac{z_1+z_2}{2} \cdot \sin \frac{z_1-z_2}{2} \right) \\ &= -2 \sin \frac{z_1+z_2}{2} \cdot \sin \frac{z_1-z_2}{2}, \quad z_1, z_2 \in \mathbb{C}.\end{aligned}$$

Nadalje, peta ekvivalencija u (2) vrijedi jer za $w \in \mathbb{C}$ imamo

$$\begin{aligned}\sin w = 0 &\Leftrightarrow \frac{e^{iw} - e^{-iw}}{2i} = 0 \\ &\Leftrightarrow e^{iw} = e^{-iw} \\ &\Leftrightarrow (\text{množenjem sa } e^{iw}) \Leftrightarrow (e^{iw})^2 = 1 \\ &\Leftrightarrow e^{2iw} = 1 \\ &\Leftrightarrow 2iw \in \text{Ln } 1 \\ &\Leftrightarrow 2iw = \ln |1| + i(\arg 1 + 2k\pi) \text{ za neki } k \in \mathbb{Z} \\ &\Leftrightarrow 2iw = 2k\pi i \text{ za neki } k \in \mathbb{Z} \\ &\Leftrightarrow w = k\pi \text{ za neki } k \in \mathbb{Z}.\end{aligned}$$

3. Funkcijom $f(z) = e^z$ preslikajte skup

$$G := \{x + iy \in \mathbb{C} : 0 < x < 1, 0 < y < \pi\}.$$

Rješenje. Sjetimo se da za $z = x + iy \in \mathbb{C}$ vrijedi:

- $|e^z| = e^x$
- $\text{Arg}(e^z) = y$.

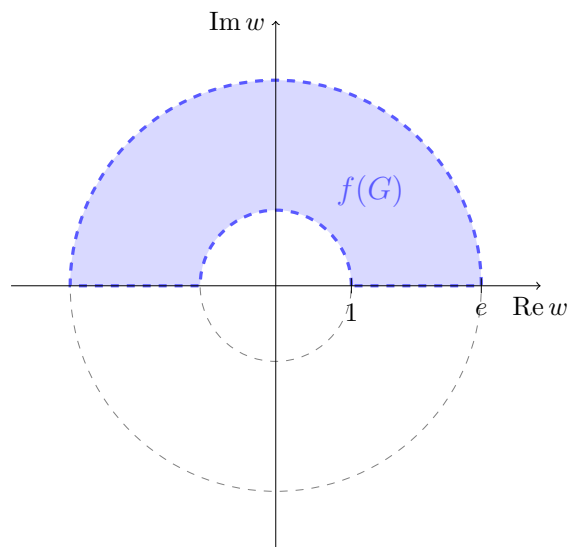
Prema tome, imamo:

- $0 < x < 1 \Leftrightarrow e^0 < e^x < e^1 \Leftrightarrow 1 < |e^z| < e$.
Ovdje prva ekvivalencija vrijedi jer je funkcija $\mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$, $x \rightarrow e^x$, strogo rastuća.
- $0 < y < \pi \Leftrightarrow 0 < \text{Arg}(e^z) < \pi$.

Dakle,

$$f(G) = \{w \in \mathbb{C} : 1 < |w| < e \text{ i } 0 < \text{Arg}(w) < \pi\}.$$

Skup $f(G)$ skiciran je na sljedećoj slici:

4. Odredite i skicirajte domenu funkcije

$$f(z) := \ln(z^2 + 2z).$$

Rješenje. Sjetimo se da je domena funkcije $\ln$ skup $\mathbb{C}_\pi := \mathbb{C} \setminus \mathbb{R}_{\leq 0}$. Prema tome, vrijednost $\ln(z^2 + z)$ nije definirana za one $z = x + iy \in \mathbb{C}$ koji zadovoljavaju uvjet

$$\begin{aligned} z^2 + z \in \mathbb{R}_{\leq 0} &\Leftrightarrow (x + iy)^2 + x + iy \in \mathbb{R}_{\leq 0} \\ &\Leftrightarrow x^2 - y^2 + x + (2xy + y)i \in \mathbb{R}_{\leq 0} \\ &\Leftrightarrow \begin{cases} x^2 - y^2 + x \leq 0 \\ 2xy + y = 0 \end{cases} \\ &\Leftrightarrow \begin{cases} x^2 + x \leq y^2 \\ (2x + 1)y = 0 \end{cases} \\ &\Leftrightarrow \begin{cases} x^2 + x \leq y^2 & (1) \\ x = -\frac{1}{2} \text{ ili } y = 0 & (2) \end{cases} \end{aligned}$$

Prema (2), imamo dva slučaja:

- Ako je $y = 0$, tada je

$$(1) \Leftrightarrow x^2 + x \leq 0 \Leftrightarrow x(x + 1) \leq 0 \Leftrightarrow x \in [-1, 0],$$

dakle $z = x + iy \in [-1, 0]$.

- Ako je $x = -\frac{1}{2}$, tada je

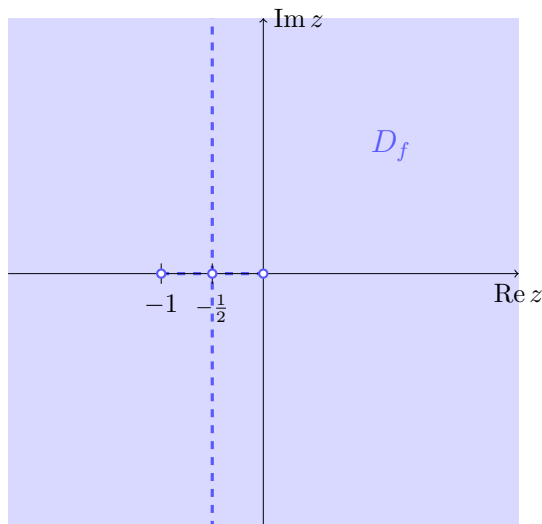
$$(1) \Leftrightarrow \left(-\frac{1}{2}\right)^2 - \frac{1}{2} \leq y^2 \Leftrightarrow -\frac{1}{4} \leq y^2,$$

a ova je zadnja nejednakost očito zadovoljena za sve $y \in \mathbb{R}$. Dakle, u ovom je slučaju $z = x + iy \in -\frac{1}{2} + i\mathbb{R} := \{-\frac{1}{2} + it : t \in \mathbb{R}\}$.

Dakle, domena funkcije f je skup

$$\mathbb{C} \setminus \left([-1, 0] \cup \left(-\frac{1}{2} + i\mathbb{R}\right) \right),$$

koji je skiciran na sljedećoj slici:

5.* Dokažite ili opovrgnite sljedeću tvrdnju:

Neka su $z_1, z_2, \frac{z_1}{z_2} \in \mathbb{C}_\pi$. Tada je

$$\ln \frac{z_1}{z_2} = \ln z_1 - \ln z_2.$$

Rješenje. Imamo

$$\begin{aligned} \ln \frac{z_1}{z_2} = \ln z_1 - \ln z_2 &\Leftrightarrow \ln \left| \frac{z_1}{z_2} \right| + i \arg \frac{z_1}{z_2} = \ln |z_1| + i \arg z_1 - (\ln |z_2| + i \arg z_2) \\ &\Leftrightarrow \ln \left| \frac{z_1}{z_2} \right| + i \arg \frac{z_1}{z_2} = \ln |z_1| - \ln |z_2| + i (\arg z_1 - \arg z_2) \\ &\Leftrightarrow \begin{cases} \ln \left| \frac{z_1}{z_2} \right| = \ln |z_1| - \ln |z_2| & (1) \\ \arg \frac{z_1}{z_2} = \arg z_1 - \arg z_2. & (2) \end{cases} \end{aligned}$$

Jednakost (1) je očito zadovoljena za sve $z_1, z_2 \in \mathbb{C} \setminus \{0\}$. Međutim, jednakost (2) nije zadovoljena kad god $\arg z_1 - \arg z_2 \notin \langle -\pi, \pi \rangle$. Primjerice, za $z_1 := e^{-\frac{3\pi}{4}i}$ i $z_2 := e^{\frac{3\pi}{4}i}$ imamo

$$\arg \frac{z_1}{z_2} = \arg \left(\frac{e^{-\frac{3\pi}{4}i}}{e^{\frac{3\pi}{4}i}} \right) = \arg \left(e^{-\frac{3\pi}{2}i} \right) = \arg i = \frac{\pi}{2},$$

dok je

$$\arg z_1 - \arg z_2 = \arg \left(e^{-\frac{3\pi}{4}i} \right) - \arg \left(e^{\frac{3\pi}{4}i} \right) = -\frac{3\pi}{4} - \frac{3\pi}{4} = -\frac{3\pi}{2}.$$

Prema tome, tvrdnja iz zadatka ne vrijedi.